

СТ А Н О В И Щ Е

от

доц. Мариана Николова Димитрова, д. оз.
Доцент в Катедра „Здравни грижи”, Факултет „Обществено здравеопазване” при
Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна

на дисертационен труд

СЪВРЕМЕННИ ПОДХОДИ В ГРИЖИТЕ ЗА ПАЦИЕНТИ С РАННИ РЕАКЦИИ ПРИ ЛЪЧЕЛЕЧЕНИЕ

на Калина Стоянова Катранджиева

За присъждане на образователна и научна степен „Доктор“
Област на висше образование: 7. Здравеопазване и спорт
Професионално направление: 7.4. Обществено здраве
Докторска програма „Управление на здравните грижи“

Научен ръководител: Доц. Катя Генова Егурузе, д.оз.
Научен консултант: Проф. д-р Елица Енчева-Мицова, д.м.

Със Заповед № Р-109-118 от 15.02.2023 г. на Ректора на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна е определено да бъде член на Научно жури, а на основание Протокол № 1/28.02.2023 г. е определено да представя становище по процедура за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ с кандидат Калина Стоянова Катранджиева - докторант в редовна форма на обучение в докторска програма „Управление на здравните грижи“, професионално направление: 7.4. Обществено здраве, зачислена със заповед № Р-109-69/01.02.2019 г. към Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“, Факултет „Обществено здравеопазване”, Катедра „Здравни грижи“.

Представени са всички необходими документи, предвидени в Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника към него и Правилника за развитие на академичния състав в Медицински университет - Варна.

Биографични данни и кариерно развитие

Калина Стоянова Катранджиева е родена през 1968 г. Завършва медицинско образование в ИЗКССО “Д-р Ненчо Николаев” гр. Варна, специалност „Медицинска сестра - общ профил“ през 1988 г. По-късно придобива полувисше образование в Медицински колеж-Варна, в същата специалност (1995). Следвайки стремежа за развитие продължава образованието си и през 2005 г. придобива ОКС “бакалавър” по „Психология“ в ВСУ – Черноризец Храбър. Година по-късно (2006), ОКС “магистър” по „Приложна психология“ в ВСУ – Черноризец Храбър“, гр. Варна. В период: 2008 – 2010 г. придобива магистърска степен по „Управление на здравните грижи“ в МУ-Варна.

Професионалната реализация на Калина Катранджиева започва през 1988 г. в Клиника по Кардиология с ИКО на УМБАЛ „Св. Марина“ – Варна, като медицинска

сестра. След проведен конкурс през 2015 г. до настоящия момент, заема длъжност старша медицинска сестра в Клиника по лъчелечение към УМБАЛ „Св. Марина“ – Варна

Ръководи занятия по учебни дисциплини: Сестрински грижи при болни с онкологични заболявания; Палиативни сестрински грижи; Учебна (клинична) практика.

Завършила е курсове за непрекъснато професионално обучение и е участвала в международни и национални конференции.

Член е на Българската асоциация на професионалистите по здравни грижи. Владее английски и руски език.

Описателна характеристика на дисертационния труд

По своя обем и структура представената разработка напълно съответства на изискванията за оформяне на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“. Дисертационният труд съдържа 158 страници и е онагледен с 48 фигури, 5 таблици и 5 приложения. Литературната справка включва 289 литературни източници, от които 27 на кирилица и 262 на латиница. Книгописът илюстрира широка осведоменост и актуална информираност на автора.

Дисертационният труд е разгърнат в теоретичен и емпиричен план. В структурно отношение научният труд е представен в три глави – литературен обзор; методика и организация на проучването; резултати и обсъждане от анкетни проучвания, сред медицински сестри работещи в структури по лъчелечение и пациенти относно качеството им на живот, представени са и резултати от полуструктурирано интервю проведено с лекари експерти работещи в специализирани центрове по лъчелечение, разработен е Модел на сестринска грижа при пациенти с ранни лъчеви реакции; изводи, препоръки и приноси.

Оценка на актуалността на темата

Темата на дисертационния труд на Калина Катранджиева „Съвременни подходи в грижите за пациенти с ранни реакции при лъчелечение“ е изключително актуална, полезна и навременна, предвид бързите темпове на разпространение на онкологичните заболявания с водеща позиция сред причините за смъртност в световен мащаб. Онкологичните пациенти се подлагат на различни методи на лечение, което налага задълбочено познаване, непрекъснато обучение и координиране на грижите между отделните специалисти. Лъчелечението, при онкологични заболявания, повлиява благоприятно развитието на заболяването, но неговите странични ефекти могат да повлияят отрицателно върху качеството на живот. Сложността на провежданото лечение, новостите и развитието на технологиите, изискват промяна в ролята на медицинската сестра. Здравните специалисти трябва да познават често срещаните неблагоприятни ефекти при провеждане на лъчелечение. Медицинската сестра, като част от мултидисциплинарния екип работи пряко с пациента, което е възможност за своевременно установяване на ранните лъчеви реакции при пациенти провеждащи лъчелечение. Навременното проследяване на ранните лъчеви реакции ще доведе до предотвратяване на възможните усложнения и до повишаване качеството на живот. Непрекъснатото надграждане на знанията, практически опит и разширяването на функциите на медицинската сестра е ключът за постигане на добри резултати.

Проведеното комплексно и задълбочено научно изследване очертава основните проблеми при пациенти провеждащи лъчелечение и е основание, авторката да предложи Модел на сестринска грижа при пациенти с ранни лъчеви реакции.

Оценка на структурата на дисертационния труд

Литературен обзор

Литературният обзор започва с описателно представяне на лъчелечението, като един от основните методи за лечение на пациенти със злокачествени заболявания. Представена е информация за честотата и динамиката на разпространение на злокачествените заболявания в световен мащаб и у нас. Изведени са основните рискови фактори, провокиращи появата на кожни реакции при лъчетерапия. Подробно са описани страничните ефекти и честота на ранните лъчеви реакции при пациенти провеждащи лъчелечение.

Специално внимание е отделено на качеството на живот при пациенти с онкологични заболявания, провеждащи лъчелечение и предпоставките за възникване на емоционалният дистрес. Проучени са добрите практики в здравните грижи и мястото на медицинската сестра в мултидисциплинарният екип. Диференцирана е ключовата ролята на медицинската сестра в оказването на мултидисциплинарна грижа за лечение и проследяване на пациентите с онкологични заболявания, с акцент върху оценката и обучението им, директните и поддържащи грижи, както тяхната координация и управлението на симптомите.

Обстойното и задълбочено теоретично проучване и анализ на актуални литературни източници е предпоставка докторантката да достигне до значими за емпиричното изследване изводи и обобщения. Логично структурираният литературен обзор издава широките компетенции на докторантката в областта на разглеждания проблем.

Методология на проучването

Калина Катранджиева детайлно точно е формулирала целта на проучването: „Да се проучат ранните лъчеви реакции при пациенти провеждащи лъчелечение и да се предложи модел на здравна грижа, гарантиращ повишаване качеството на живот на онкологично болните“. За реализация на поставената цел са посочени 7 конкретни задачи, които са основание за постигане на крайната цел. Формулирани са три изследователски хипотези. Организацията на проучването е компетентно и коректно описана и включва: предмет, обект, обем на проучването, логически и технически единици. Дизайнът на изследването включва теоретично и емпирично проучване. Определени са критерии за включване и изключване в изследването. Подробно са представени етапите на научното изследване, отразяващи конкретни дейности, място на провеждане, период на изпълнение. Инструментариумът е разработен професионално, отразява международния изследователски опит и вижданията на докторанта. За нуждите на количественото изследване са разработени Въпросник за провеждане на полуструктурирано интервю и три варианта на Анкетни карти.

Приложените изследователски методи: документален социологически, статистически са адекватни на поставените цел и задачи и позволяват установяването на по-сложни зависимости.

Методологията напълно отговаря на възприетите научни стандарти, вдъхва доверие в достоверността на получените резултати и е доказателство за подготовката на дисертантката да извършва самостоятелна изследователска работа.

Резултати и обсъждане

Изследването включва три групи респонденти: медицински сестри, работещи в структури по лъчелечение, пациенти провеждащи лъчелечение и лекари работещи в структури по лъчелечение. Проведено е изследване за подобряване качеството на живот при пациенти провеждащи лъчелечение чрез оценка и проследяване на ранните лъчеви реакции. Оценката на ранните лъчеви реакции е извършена в две направления: оценка на симптомите и оценка на кожните и лигавичните реакции. Резултатите от оценката на симптомите показват силна зависимост между болката вида на карцинома.

Прецизно са представени резултатите от оценката на качеството на живот при пациентите с карцином на глава и шия и карцином на млечна жлеза, преди и след проведена терапия. Използваните въпросници FACT-H&N при пациенти с карцином на глава и шия и FACT-B при пациенти с карцином на млечна жлеза от FACIT organization подкрепят тезата, че лъчелечението повлиява отрицателно качеството на живот.

Изведени са основните предизвикателства и съществуващи проблеми относно необходимостта от повишаване на професионалните компетенции на медицинските сестри. Резултатите от проучването сред медицинските сестри, демонстрират познание относно ранните и късни реакции от лъчелечението, но отчитат необходимостта от периодично повишаване на професионалните компетентности. Получените резултати показват желанието и мотивацията на медицинските сестри да повишават своята квалификация, за да отговорят на непрекъснато нарастващите изисквания за оказване на качествени здравни грижи.

Представени са резултати от полуструктурирано интервю проведено с лекари експерти, работещи в специализирани центрове по лъчелечение. Част от тях (40%) са на мнение, че прилагането на комплексен подход при планиране на грижите за пациенти провеждащи лъчелечение е важно условие за повишаване на качеството им на живот. Експертите са единодушни, че специализацията за медицинската сестра в сферата на онкологията и лъчелечението би се отразила положително върху нейните професионални компетентности.

Прецизната статистическата обработка на данните и направеният анализ на българската и международната практика позволява на докторантката да обоснове необходимостта от прилагането на **Модел на сестринска грижа при пациенти с ранни лъчеви реакции**. Разработеният авторски модел на сестринска грижа включва няколко основни елемента - пациент, неговото семейство, медицинска сестра и всички останали членове на мултидисциплинарния екип. Чрез него се цели да се подчертае ключовата роля на медицинската сестра, като важен член от лъчетерапевтичният екип. Той отразява концепцията на автора за разширяване на професионалния спектър от дейности, с цел оптимизиране на индивидуализирана грижа.

Въвеждането на листа за проследяване и оценка на ранни лъчеви реакции в клиниката по лъчелечение води до повишаване ефективността на лечебния процес, очертава необходимостта от активното участие на медицинската сестра в изграждането на индивидуален подход, в синхрон със съвременните световни тенденции.

Висока научна стойност имат авторските разработки *Практически съвети за пациенти с кожни и лигавични реакции*; *Практически съвети за пациенти с лимфедем превантивен подход и самообслужване* и *Практически съвети за пациенти при промяна на вкуса, гадене и повръщане*. Всички те имат за цел да повишат информираността и подобрят качеството на живот на пациентите с карцином на проследяваната патология.

Изводите са ясно формулирани, практически ориентирани, следват поставените изследователски задачи и логически произтичат от получените резултати.

Изразявам своето съгласие със самооценката на докторантката по отношение на приносите с теоретичен и практико-приложен характер. Направени са рационални предложения до отговорни институции.

Авторефератът е изготвен, според изискванията, отразява най-важните моменти от дисертацията. Онагледен е добре с информативни таблици, фигури и схеми. Във връзка с дисертационния труд са направени три научни публикации.

Лични впечатления

Познавам Калина Катранджиева приблизително от десет години, като колега и преподавател. Оценявам високо нейната целенасоченост, отговорност, трудолюбие и стремеж към усъвършенстване. Комуникативните ѝ умения и високата мотивация за работа са отлични черти, които я правят добър професионалист и изследовател.

Заклучение

Представения от Калина Катранджиева дисертационен труд на тема „Съвременни подходи в грижите за пациенти с ранни реакции при лъчелечение“ за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ е завършен научен проект разработен на актуална тема, добре структуриран и изпълнен на много добро научно ниво. Научните постижения на автора се открояват с оригиналност и практическа приложимост.

Дисертационният труд отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за развитие на академичния състав в МУ – Варна.

Дисертационния труд показва, че Калина Катранджиева притежава теоретична подготовка и професионални умения, като демонстрира качества за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Гореизложените достойнства и приноси на дисертационния труд са основание да дам положително становище и убедено предлагам на уважаемото Научно жури да присъди образователна и научна степен „Доктор“ на **Калина Стоянова Катранджиева** по специалност „Управление на здравните грижи“ в област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт; професионално направление 7.4. Обществено здраве

04.04.2023 г.
гр. Варна

доц. Мариана Николова, д. оз.

